

cur post annum illum sumis, quemadmodum Græci in Oriente facere consueverunt? Accipe quotidie, ut quotidie tibi prospicit. Quia vero Dominica passio celebrata est a tertia hora usque ad nonam, ideo regulariter in illa parte diei solemniter hoc sacramentum in Ecclesia celebratur.

Ad 1 ergo dicendum, quod in hoc sacramento recolitur passio Christi, secundum quod ejus effectus ad fideles derivatur. Sed tempore passionis recolitur passio Christi solum secundum hoc quod in ipso capite nostro fuit perfecta. Quod factum est semel; quotidie autem fructum Dominicæ passionis fideles percipiunt. Et ideo illa commemoratione fit semel in anno, hoc autem quotidie et propter fructum, et propter jugem memoriam.

Ad 2, dicendum, quod veniente veritate, cessat figura. Hoc autem sacramentum est figura quedam et exemplum Dominicæ passionis, sicut dictum est (in corp. art.). Et ideo in die, quo ipsa passio Domini recolitur, prout realiter gesta est, non celebratur consecratio hujus sacramenti; ne tamen Ecclesia ea etiam die sit sine fructu passionis per hoc sacramentum nobis exhibito, corpus Christi consecratum in die praecedenti reservatur sumendum in illo die, non autem sanguis, propter periculum, et quia sanguis specialius est imago Dominicæ passionis, ut supra dictum est (q. 78, art. 3, ad 2). Nec verum est, quod quidam dicunt, quod per immissionem particulæ corporis Christi in vinum, convertatur vinum in sanguinem; hoc enim aliter fieri non potest, quam per consecrationem factam sub debita forma verborum. In die autem Nativitatis plures Missæ celebrantur propter triplicem Christi nativitatem. Quarum una est æterna, quæ quantum ad nos est occulta. Et ideo una Missa cantatur in nocte, in cuius introitu dicitur: Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Alia autem non est temporalis, sed spiritualis, qua, scilicet, Christus oritur tanquam lucifer in cordibus nostris, ut dicitur 2 Pet. 1, et propter hoc cantatur Missa in aurora, in cuius introitu dicitur: Lux fulgebit hodie super nos. Tertia est Christi nativitas temporalis et corporalis; secundum quam visibilis nobis processit ex utero virginali, carne indutus. Et ob hoc cantatur tertia Missa in clara luce, in cuius introitu dicitur: Puer natus est nobis. Licet e converso possit dici, quod nativitas æterna secundum se est in plena luce, et ob hoc in Evangelio tertia Missa fit mentio de nativi-

tate æterna. Secundum autem nativitatem corporalem, ad litteram natus est de nocte, in signum, quod veniebat ad tenebras infirmitatis nostræ. Unde et in Missa nocturna dicitur Evangelium de corporali Christi nativitate. Sicut etiam et in aliis diebus, in quibus occurunt plura Dei beneficia, vel recolenda, vel expetenda, plures Missæ celebrantur in die, puta una pro festo, et alia pro jejunio, vel pro mortuis.

Ad 3, dicendum, quod, sicut dictum est superius (quest. 73, art. 5) Christus voluit ultimo hoc sacrificium discipulis tradere, ut fortius eorum cordibus imprimeretur. Et ideo post cœnam in fine diei hoc sacramentum consecravit, et discipulis suis tradidit. A nobis tamen celebratur hora Dominicæ passionis, scilicet diebus festis in tertia, quando crucifixus est linguis Iudeorum, ut dicitur Marci 16, et quando Spiritus Sanctus descendit super discipulos, vel diebus profestis in sexta, quando crucifixus est in manibus militum, ut habetur Joan. 19, vel diebus jejuniorum in nona, quando voce magna clamans emisit spiritum, ut dicitur Matth. 27. Potest tamen tardari, maxime quando sunt Ordines faciendo, et præcipue in Sabbatho sancto, tum propter prolixitatem officii; tum quia Ordines pertinent ad diem Dominicam, ut habetur in Decreto, dist. 75, cap. Quod a Patribus. Possunt tamen Missæ celebrari in prima parte diei propter aliquam necessitatem, ut dicitur de Consecrat., dist. 4, cap. Necesse est, etc.

Ad 4, dicendum, quod regulariter Missa debet celebrari in die, et non in nocte, quia ipse Christus est præsens in hoc sacramento, qui dicit Joan. 9: Me oportet operari opera ejus, qui misit me, donec dies est; venit nox quando nemo potest operari; quamdiu in mundo sum, lux sum mundi. Ita tamen quod principium diei accipitur non a media nocte, nec etiam ab ortu solis, id est, quando substantia solis appareat super terram, sed quando incipit apparere aurora; tunc enim quodammodo dicitur sol ortus, in quantum claritas radiorum ejus appareat. Unde et Marc. 16 dicitur, quod mulieres venerunt ad monumentum, orto jam sole; cum tamen venerunt, cum adhuc tenebre essent, ad monumentum, ut dicitur Joan. 20. Sic enim hanc contrarietatem solvit Augustinus, in lib. de Consensu Evang. (lib. 3, cap. 24, aliquantulum a princ., tom. 4). Specialiter tamen in nocte Natalis Domini Missa celebratur, propter

hoc, quod Dominus in nocte natus est, ut dicitur de Consecr., dist. 1, cap. Nocte, etc. Et similiter etiam in Sabbatho sancto circa noctis principium, propter hoc, quod Dominus nocte surrexit, id est, cum adhuc tenebre essent, ante manifestum solis ortum.

Ad 5, dicendum, quod sicut habetur de Consecr., dist. 1, ex Decret. Alexandri P., sufficit sacerdoti unam Missam in die una celebrare, quia Christus semel passus est, et totum mundum redemit, et valde felix est, qui unam digne celebrare potest. Quidam tamen pro defunctis unam faciunt, alteram de die, si necesse sit. Qui vero pro pecunia aut adulatio[n]ibus secularium, una die presumunt plures celebrare Missas, non existimo evadere damnationem. Et extra, de Célébratione Miss. dicit Innocentius III, (in decret., tit. 41, c. Consulisti), quod excepto die Nativitatis Dominicæ (nisi causa necessitatis suadeat) sufficit sacerdoti, semel in die unam Missam solummodo celebrare.

COMMENTARIUS.

D. Thom. in primo articulo brevissime explicuit substantiam sacrificii novæ legis; in hoc vero et sequentibus articulis copiosissime tractat de circumstantiis et ceremoniis ejusdem sacrificii. Quam materiam in sequentibus disputationibus nos etiam prosequemur; nam quoniam res non est difficilis, et a D. Thom. fuse tractatur, satisque perspicue, nihil fere ad expositionem litteræ addere oportebit, sed disputando de rebus ipsis, sententiam D. Thomæ simul explanabimus.

DISPUTATIO LXXX.

DE TEMPORE, IN QUO TENENTUR SACERDOTES VEL EIS LICET, SACRIFICIUM MISSÆ OFFERRE.

In superioribus tractavimus omnia, quæ ad naturam vel institutionem hujus sacrificii pertinent, quæ doctrinam veluti speculativam hujus materiæ continent; nunc superest tractare partem moralē et præcepta omnia, quæ ad hoc sacrificium spectant, quæ maxima ex parte ad sacerdotes pertinent, et ideo de illis prius dicemus; in fine vero addemus aliqua de præcepto audiendi Missam, quod commune est omnibus fidelibus. Optime vero doctrina hæc moralis conjungitur cum declaratione circumstantiarum et ceremoniarum hujus sacrificii; nam hæc omnia in tantum necessaria sunt, in quantum aliqua lege observari præcipiuntur; quia igitur D. Thom., in art. 2, de circumstantia temporis disputavit, ideo in hac disputatione simul dicendum erit, an sit aliquod præceptum obligans ad sacrificandum aliquo tempore, vel prohibens aliquo tempore sacrificare, ex quibus simul constabit, quibus temporibus sacrificare liceat.

SECTIO I.

Utrum teneantur sacerdotes aliquando Missam dicere, seu sacrificium offerre.

1. Sacerdotes tenentur communicare saltem semel in anno tempore Paschatis. — Supponimus teneri sacerdotes ad communicandum saltem semel in anno tempore Paschatis, nam in hoc eadem est ratio ipsorum, quæ cætorum fidelium. Unde hæc obligatio non cadit in eos, quatenus sacerdotes sunt, sed quatenus sunt fideles baptizati et adulti; unde hanc obligationem explere possent non sacrificando, sed laicorum more communicando. Ulterius ergo inquirimus, an ratione muneris sacerdotalis teneantur sacerdotes offerre aliquando hoc sacrificium. Et ratio dubitandi esse potest primo, quia nullum extat de hac re præceptum obligans singulos sacerdotes; aut enim illud est Ecclesiasticum; et hoc non, quia nullum de hac re decretum reperitur scriptum; nec potest allegari consuetudo Ecclesiastica, quæ vim habeat legis; nam potius frequenter fit, ut multi sacerdotes longo et diuturno tempore non sacrificent, qui non præterea censentur esse in statu peccati mortalis. Vel esset hoc præceptum divinum positivum, et hoc eisdem rationibus refelli potest, nam tale præceptum nec traditione habetur, ut argumentum factum satis probat, neque ex Scriptura sacra colligatur sufficienter; nam, si quæ sunt verba in Scriptura, quæ indicent hoc præceptum, maxime illa: *Nisi manduca veritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis;* vel illa: *Hoc facite in meam commemorationem;* sed hec testimonia, et habent varias ac probabiles interpretationes ab hujusmodi præcepto et obligatione alienas, ut in superioribus sæpius tactum est; et licet gratis admittamus ibi contineri aliquod præceptum, non est necesse, ut illud obliget singulos sacerdotes, sed in communis Ecclesiam, ad cuius prævidentiam spectat, curare, ut in ea sit usus hujus sacrificii; quæ cura ad pastores præcipue pertinet, non vero ad sacerdotes singulos.

Vel denique hæc obligatio sequitur veluti ex natura rei, id est, ex munere sacerdotali; et hæc etiam consecutio nulla sufficiente ratione ostendi potest, quia, licet sacerdotibus ex vi sui muneris detur potestas sacrificandi, tamen ex potestate non oritur necessitas, tum quia potestas ex se latius extenditur, quam necessitas; tum etiam quia hoc est veluti privilegium quodam ipsius sacerdotis, seu quasi dominium, vel jus quoddam; ex vi autem privilegii nemo cogit ut illo, nec dominium, seu jus, in, vel ad rem, per se inducit necessitatem utendi re propria, sed potest aliquis cedere juri suo. Tandem, etiam datur sacerdoti potestas remittendi peccata, et tamen nunquam tenetur ut illa, etiamsi alias jurisdictionem etiam recipiat, dummodo pastoris officium non suscipiat. Et similiter per gradum Magisterii datur alicui facultas explicandi Scripturam, quod tamen facere non tenetur.

2. *Quorundam placitum.* — Propter hoc multi et graves Theologi censem, nullum esse præceptum obligans sacerdotes sub peccato mortali ad sacrificandum aliquando. Itaque quamvis sacerdos nunquam in vita sacram faciat, dummodo in Paschate communicet, per se loquendo, non peccabit mortaliter. Ita tenet Alex. Alens., 4 part., q. 51, membr. 2; Bonavent. in 4, dist. 42, part. 2, art. 2, q. 2; Gabr., lect. 87 in canon.; Richard., in 4, dist. 43, art. 2, quæst. 2; et ibi Palacius, disp. 2; et Ledesm., 4, part. 4, quæst. 23, art. 10; Victoria, in Summ., num. 94; et idem tenuit Cajet. supra, quæst. 82, art. 42, quamvis ejus Commentarius jussu Pii V expunctus fuerit in Romana impressione. Addunt vero nonnulli ex dictis auctoribus, nonnullum peccatum esse, saltem veniale, hoc facere. Primo, quia videtur esse quedam spiritualis prodigalitas, longo tempore se privare usu tam perfectæ potestatis, et fructu sacrificii. Secundo, quia cum potentia sit propter actum, inordinatum est, suspicere potestatem consecrandi, et postea illa non uti, sed quasi otiosam habere. Tertio, quia preter charitatem esse videtur privare Ecclesiam magno illo fructu, quam ex hoc sacrificio participat, si-
cut, qui reciperet a Deo gratiam gratis datam, male faceret, nunquam illa utendo, et præter charitatem proximorum, in quorum utilitatem datur; hæc enim potestas consecrandi est veluti quedam gratia gratis data propter Ecclesiæ utilitatem. Denique, quia sacerdos ex vi sui muneris accipit onus interce-

dendi pro populo apud Deum, et offerendi dona, et sacrificia pro peccatis; peccat ergo saltem venialiter, nunquam execundo munus et officium suum; nam officium propter ministerium et opus datur, et inordinate retinetur, si executioni non mandatur.

3. *D. Thom. et aliorum opinio.* — *Differencia inter sacramenta et sacrificia.* — Quoniam vero hæc posteriores rationes, si quicquam valent, plus probant quam levem obligationem aut veniale culpam, ideo alii auctores censem, quemlibet sacerdotem teneri rigoroso præcepto, et sub peccato mortali, ad sacrificandum aliquando, et aliquoties, non solum in vita, sed etiam in anno, nisi legitimo aliquo impedimento excusetur. Ita sentit D. Thom. supra, quæst. 82, art. 10, et clarius in 3, dist. 43, q. 4, art. 2, quæstiunc. 1, ad 2; Durand. ibi, quæst. 2; Soto, quæst. 1, art. 10; Palud., dist. 41, quæst. 2; Major, quæst. 5; Anton., 3 part., tit. 43, cap. 16, § 12; Sylvest., verb. Miss. 4, quæst. 7; Angel., n. 44; Navarrus, cap. 25, n. 88; et Petrus Soto, quamvis subdubitanus, lect. 43 de Eucharist., circa finem; et idem tenet Gloss. cum Jurisperitis in c. Dolentes, de Celebrat. Miss. Favetque huic sententiæ decretum illud; nam inter alia peccata quorundam sacerdotum, quæ ibi recensentur, unum est, quod vix quater in anno celebrabant, et pena illis suspensionis imponitur, non propter hoc delictum solum, sed cum aliis, quæ ibi referuntur. Secundo favet huic sententiæ Concil. Trident., sess. 22, cap. 4, dicens, Christum illis verbis, *Hoc facite in meam commemorationem*, Apostolis, eorumque in sacerdotio successoribus, ut offerrent, præcepisse, uti semper Catholica Ecclesia intellexit et docuit; et can. 2, anathemate ferit negantes, Christum illis verbis instituisse Apostolos sacerdotes, et ordinasse, ut ipsi, aliqui sacerdotes, offerrent corpus et sanguinem ipsius. Rursus, sess. 23, cap. 14 de Reformatione, præcipit Episcopis, *ut curent, quod sacerdotes, saltem diebus Dominicis, et festis solemnibus, si autem curam habuerint animarum, tam frequenter, ut suo muneri satisfiant, Missas celebrent.* Quibus verbis non videtur Concil. novam obligationem imponere sacerdotibus, sed solum Episcopos monere, ut curent, quod sacerdotes obligationem suam impleant. Et quanquam fortasse, non totum id quod Concil. significat, sit sacerdotibus in præcepto, tamen etiam videtur manifestum, non id totum ad solum consilium pertinere; sed quia non certo

constat, quoties, vel quibus diebus hæc obligatio urgeat, elegit Concil. id quod in dubio sufficit ad obligationem implendam, quamvis fortasse plus aliquid moneat quam sub præcisam obligationem cadat. Præterea, potest in hujus sententiæ favorem ponderari auctoritas Pii V; cum enim Cajet. in hoc commentario docuisset transgressionem hujus obligationis tantum esse peccatum veniale, illa doctrina, ejus auctoritate (ut creditur), ab hoc commentario expulsa est; satis ergo sentire significavit, esse non solum minus probabilem, verum etiam non esse dignam quæ passim circumferatur. Præterea, referunt D. Thom., dicto art. 10, arg. Sed contra, et alii Scholastici, sententiam Ambrosii, dicentes: *Grave est, quod ad mensam tuam mundo corde et manibus innocentibus non venimus; sed gravius est, si dum peccata metuimus, etiam sacrificium non reddamus.* Quæ sententia duplíciter potest intelligi: primum de peccato veniali, et ita sensus erit, celebrare cum conscientia venialium peccatorum esse nonnullam irreverentiam, et aliquod fortasse peccatum, et hoc appellari *grave*, id est, turpe et indecens (non est enim peccatum mortale); unde cum addit, gravius esse de hac causa omittere, significat, hoc esse posse mortale peccatum, seu esse absolutam obligationem interdum sacrificandi. Alius sensus est, ut intelligatur de peccato mortali, et hoc sensu eset magis rigorosa sententia; nam revera videtur gravius peccatum, celebrare in mortali, quam omittere actum tempore quod obligat, quia ex genere peccatum commissionis est gravius, quam omissionis, et in particulari videtur illa major irreverentia sacramenti. Ratione probatur hæc opinio, primo defendendo, hoc esse præceptum divinum positivum, contentum illis verbis Christi: *Hoc facite*, nam quod in illis contineatur præceptum sacrificandi, Concil. Trident. declaravit. Quod vero illud præceptum, non ad communiam tantum, sed ad singulos sacerdotes pertineat, magis etiam consentaneum est, et verbis Christi, et verbis Concilii, et matræ præcepti. Primum patet, quia Christus æque ad omnes Apostolos et ad singulos dixit: *Hoc facite*. Secundum patet, quia Concil. declaravit, Christum locutum fuisse ad Apostolos ut sacerdotes, et in ipsis ad omnes futuros sacerdotes, et non tantum ad pastores Ecclesie, vel in communi ad Ecclesiam; sentit ergo præceptum singulos obligasse. Tertium declaravit optime D. Thom., dict. art. 10, ad

4. *Auctori res hæc dubia, et incerta.* — *Posterior opinio magis pia et secura.* — Hæc res dubia quidem et incerta mihi videtur, quia præceptum, præsertim sub peccato mortali, asserendum non est sine fundamento, quod moraliter convincat; hic autem nullum apparet hujusmodi, propter quod non videtur posse negari quin prior opinio probabilis sit, ita ut, qui se illi practice conformarit, a peccato mortali excusari possit; unde etiam de viris sanctis interdum legimus ab hujus sacrificii celebratione abstinuisse, ut Durand. etiam et alii referunt, quanquam hoc non debet in exemplum adduci; nam multa interdum operantur Sancti ex speciali Spiritus Sancti motione, præter communem legem, quæ nobis imitanda non sunt. Quocirca posterior opinio, et magis pia est, et securior, et in praxi consulenda, quia revera et est magis consentanea rationi, et præterea vix potest sine magno scandalo contrarium fieri, et, ut minimum, existimatur communiter, hujusmodi omissionem diuturnam sacrificii esse signum pravæ conscientiæ et perdite vitæ; sunt ergo, quoad fieri possit, sacerdotes monendi, ut frequenter celebrent, et suadendum, contrarium non esse in conscientia securum.

5. *D. Thom. sententia.* — Sed quæres quæsitiones teneantur in anno sacrificare ad vitandam culpam. Sylvest., verbo Missa 4, quæst. 7; et Antonin., 3 part., tit. 43, cap. 16, § 12, referunt, quosdam jurisperitos asseruisse, teneri sacerdotes, per se loquendo, ad celebrandum quotidie. Sed hoc non habet fun-

damentum, ut statim quæstione sequente dicemus. D. Thom. igitur ait, teneri ad celebrandum in præcipuis festis, et maxime in illis diebus, in quibus fideles communicare consueverunt. Idem fere Sylvest., et Soto, qui expressius addit, esse peccatum mortale sacrificium his diebus omittere sine causa. Sed hoc etiam videtur in his rigidum, neque posse sufficienter probari; et ideo Navar., supra, dicit satisfacere sacerdotem huic obligationi, ter vel quater in anno sacrificando. Quod videtur fieri probabile ex dict. c. Dolentes, et quia nullo jure, vel ratione sufficiente potest hoc jus, seu præceptum, strictius declarari; imo (ut verum fatear) neque hoc ipsum potest sufficienter fundari per intrinseca principia; et ideo censeo, moraliter loquendo, consideranda esse principia extrinseca, quia sunt aliorum scandalum, proprium spirituale detrimentum, aut periculum liberius peccandi, omittendo sacrificium, vel (quod gravius est) quod propterea omittatur, ut peccandi licentia non impediatur, et similia; et his omnibus pensatis, prudentis judicio committendum est tempus et modus hujus obligationis; si autem haec rationes extrinsecæ non intercedant, vix, credo, accidet casus moralis, in quo sacerdos aliquoties in anno non sacrificet, quod licet raro faciet (ut Navar. dixit), non peccabit mortaliter; et si bona intentione id faciat, posset etiam a veniali excusari. Neque aliquid certius, magisque determinatum invenio, quod in hac quæstione dici possit.

SECTIO II.

Utrum sacerdos possit, vel debeat singulis diebus celebrare.

1. *Hæretorum quorundam sententia excluditur.* — *Catholicorum quorundam opinio.* — *Aliorum etiam Catholicorum placitum.* — Hæretici hujus temporis non probant quotidiana singulorum sacerdotum sacrificia, quia necesse est, ut majori ex parte privatim fiant; ipsi vero Missas privatas abominantur, et ideo solum unam communem cenam Dominicam volunt quotidie fieri in singulis populis, vel parochiis. Sed haec sententia hæretica est, contra Ecclesiæ usum, et traditionem, et fundamentis hæreticis nititur, nimis, quod non liceat Missam privatam dicere, in qua fideles non communicent, quod in superioribus partim refutatum est, et in sequentibus aliud addemus. Item, quod hoc myste-

rium semper sit peragendum cum omnibus illis circumstantiis accidentariis, quibus coena Dominica peracta est, quod quam sit absurdum, saepe in superioribus est ostensum. Catholici ergo quidam (ut supra dicebam) per contrarium extremum asseruerunt, debere sacerdotes quotidie Missam celebrare. Alii vero quamvis ad hoc non obligent singulos ratione Ordinis, obligant tamen parochos ratione officii. Sed observandam est, aliud esse loqui de singulis sacerdotibus, aliud de tota Ecclesia, aut de singulis Ecclesiis, vel cathedralibus, vel parochialibus, vel conventionalibus. In quibus omnibus considerari potest, quid ex solo jure divino necessarium sit; quid vero Ecclesiastico.

2. *Prima conclusio.* — Dico ergo primo: stando in solo jure divino nec singulis sacerdotibus, nec singulis Ecclesiis, nec toti Ecclesiæ præceptum est, neque etiam prohibitum, quotidie sacrificare. In hoc convenient omnes Theologi, quia nullibi extat talis determinatio temporis jure divino facta. Item, in die Parasceves omnino omittitur hoc sacrificium in Ecclesia, et idem fiebat olim in Sabbatho sancto, et posset Ecclesia, si rationabilis causa occurreret, idem statuere in alio, vel aliis diebus anni; non est ergo contraria temporis determinatio jure divino facta. Praeterea non fuit necessaria, quia ita sunt res Ecclesiæ ordinatae, ut, seclusa prohibitione Ecclesiæ speciali, non possit in ea quotidium sacrificium deficere, ad quod etiam pastorum Ecclesiæ cura multum deservit, et ad eam ipsi ex officio tenentur, quia est valde necessarium ad spirituale bonum fidelium, tam viventium quam defunctorum, et quia ad debitum divinum cultum, moraliter loquendo, necessarium est. Quod vero hic quotidianus usus sacrificii non sit etiam prohibitus jure divino, eodem fundamento constat, et ex usu Ecclesiæ, nam si in aliquo die facta est prohibitio, illa per Ecclesiæ introducta est.

3. *Secunda conclusio.* — *Quorundam placitum.* — Dico secundo: in singulis Ecclesiis, cathedralibus, parochialibus et conventionalibus, debet quotidie sacrificium Missæ offerri, si conveniens sit, seu mediocris sacerdotum numerus, atque ita fiet, ut in universa Ecclesia, non solum unum, vel aliud, sed quam plurima sacrificia quotidie offerantur. Ita docent communiter Doctores, et insinuantur in c. Cum creatura, de Celebrat. Miss. Patet etiam ex Ecclesiæ consuetudine, quæ vim legis

habet; cuius signum etiam est, quia si absque sufficiente causa omittatur, non fiet sine gravi scandalo fidelium. Haec ergo obligatio per se pertinet ad rectores Ecclesiarum; nam, licet ipsi non teneantur per se quotidie celebrare, tenentur tamen curare, ut non omnino desit in sua Ecclesia sacrificium; hoc est enim unum ex muneribus, propter quod a fidelibus aluntur. Addit tamen Victoria, in Sum., num. 95, si interdum hoc prætermittatur, non esse peccatum mortale. Sed haec licentia non est extendenda; nam res haec multum pertinet ad commune bonum fidelium, et ideo talis obligatio gravis est, ut bene significavit Soto in 4, dist. 43, q. 2, art. 1. Quapropter per se loquendo, non poterit prætermitti sine gravi culpa, nisi fortasse ob urgentem causam et rationabilem; haec enim intercedere aliquando potest, sicut in aliis obligationibus positivis. Addunt vero aliqui, in parochialibus Ecclesiis, si sit sufficiens sacerdotum numerus, dicendas esse duas Missas, unam pro vivis, et aliam pro defunctis, ex dicto capite Cum creatura. Verumtamen ut Soto et Victoria notarunt, non est haec obligatio augenda, et multiplicanda, quia nullum extat sufficiens jus, ex quo colligatur; nam in illo capite Cum creatura, solum dicitur, propter Missam defunctorum non esse omittendam conventional Missam de feria, neque e contrario, sed utramque, si commode fieri possit, dicendam esse, non tamen impunit absolutam obligationem quotidie sacrificandi pro defunctis.

4. *Tertia conclusio.* — Dico tertio: singuli sacerdotes, nec jure divino, nec Ecclesiastico, tenentur quotidie celebrare, per se loquendo. Hoc etiam est per se manifestum, tum quia nullibi extat tale jus; tum quia multi sacerdotes pii et timorati, interdum aliquo, vel aliquibus diebus sacrificium intermittunt; imo aliqui etiam hoc consultunt ob majorem sacrificii reverentiam. Quin potius, non solum non ex vi Ordinis, verum etiam neque ex vi parochialis beneficii, est hoc necessarium, tum quia satisfaciet parochus suæ obligationi, si curet in sua parochia per alium sacrificium fieri; tum etiam quia, si solus ipse sit, non est cogendus omnino quotidie sacrificare, quia esset nimis rigida et onerosa obligatio; quamvis teneatur frequenter id præstare; imo et regulariter non omittere absque aliqua causa.

5. *Quarta conclusio quæ certa est et Theologorum communis.* — *Miraculum quoddam narratur.* — Fideles plurimum indigent fructu

hujus sacrificii. — Dico quarto: per se loquendo, et seclusa speciali prohibitione Ecclesiæ, non solum est licitum sacerdoti, quotidie sacrificare, verum etiam ex se melius est, magisque consulendum. Est conclusio certa et communis Theologorum. Et probatur primo ex consuetudine Ecclesiæ, quam et nunc experimur, et in antiquissimis Patribus, et historiis legimus. Andreas enim Apostolus, ut supra retulimus, de se aiebat Tyranno: *Quotidie immolo Deo agnum immaculatum.* Hippolytus etiam Martyr, orat. de Consum. mundi, sic introducit Christum judicem, ad sacerdotes Evangelicos loquentem: *Venite Pontifices, qui pure mihi sacrificium di nocte que obtulistis, ac pretiosum corpus et sanguinem meum quotidie immolastis;* et Augustin., epist. 23: *Nonne (inquit) semel immolatus est Christus in seipso; et tamen in sacramento, non solum per omnes Paschæ solemnitates, sed omni die populis immolatur?* Cypr., ep. 54: *Ut sacerdotes (inquit) qui sacrificium Dei quotidie celebramus, hostias Deo et victimas præparemus.* Gregor. etiam, hom. 37 in Evang., memorat sanctum Cassium Narnensem Episcopum, cui mos erat, quotidianas Deo hostias offerre, ita, ut pene nullus dies vitæ ejus abscederet, quo non omnipotenti Deo hostiam placationis immolare. Quam consuetudinem, Deum speciali revelatione approbase inferius narrat, dicens, nocte quadam cuidam ejus presbytero Dominum per visum astisset, atque dixisse: *Vade, et dic Episcopo: Age quod agis, operare quod operaris, non ccesset pes tuus, non ccesset manus tua, natali Apostolorum venies ad me, et recipies mercudem tuam.* Et ibidem narrat aliud miraculum, quod cuidam mulieri contigit, quæ singulis hebdomadibus sacrificium pro marito offerri faciebat, ejusque a captivitate liberationem miraculose obtinuit. Denique quæ adduximus supra ex Patribus de quotidiana communione, a fortiori procedunt de quotidiano sacrificio. De quo videri potest Chrysost., hom. 3 super ad Ephes. Secundo argumentor ratione, quia quotidie sacrificare non est ex natura sua malum, sed bonum, neque est aliquo jure positivo prohibitum; ubi est enim tale jus? ergo est per se licitum. Major patet; nam id cedit in cultum Dei, quem illi perpetuo debemus, et est consentaneum dignitati hujus sacrificii, quod propterea juge appellatur, Daniel. 42. Est etiam valde utile fidelibus, qui plurimum indigent fructu hujus sacrificii; ergo est hoc perse honestum et licitum. Quin

postea ratio facta concludit quod in ultima parte assertionis dicebamus, quia licet laicis regulariter non sit consulendum, ut quotidie communicent, sacerdotibus tamen consulendum est, ut quotidie sacrificent; est enim id, per se loquendo, melius, nam munus sacrificandi non est privatum, sed publicum, nec prodest soli sacrificanti, sed toti Ecclesiae, et ideo dummodo indignus non sit, et moralem ac humanam diligentiam adhibeat, quamvis sit imperfectus, non debet ab hoc sacro munere cessare. Accedit etiam, quia cum sit specialiter ad hoc munus consecratus, et habet proprium ac peculiare jus ad offerendum, et habet paratum speciale divinum auxilium, ut sancte conficiat. Per hoc tamen non intendimus negare, quominus ex reverentia et timore, aliquo die interdum hoc munus intermittere, possit esse, et bonum, et utile, et alicui fortasse consulendum, juxta diversas personarum conditiones, et varias Spiritus Sancti divisiones gratiarum.

6. *Dubium quoddam.* — *Consuetudinis cūjusdam causæ aliquot traduntur.* — Superest vero explicandum, an in aliquibus anni diebus prohibitum sit per Ecclesiam, sacerdotem sacrificare. Solet autem de tribus dubitari, nam in reliquis omnibus certum est, nullam esse prohibitionem factam. Primus dies est feria quinta hebdomadæ sanctæ. Sunt enim, qui existimant eo die non licere singulis sacerdotibus Missam dicere, sed solum esse in singulis Ecclesiis Missam solemnem ab Ecclesiae rectore, vel, qui ejus locum teneat, descendam, in qua alii sacerdotes cum laicis communicent. Ita tenet Marcel. Franc., in lib. de Horis canon., c. 30, qui pro hac sententia neque alium auctorem refert, nec expressam legem seu prohibitionem Ecclesiae. Sola ergo Ecclesiae consuetudine nititur, quam ex eo colligit, quod juxta ordinem Romanum antiquum, omnes presbyteri et diaconi uniuscunque Ecclesiae de manu sui pastoris communicant in solemni Missa, ut patet ex ordine Romano, cap. de Coena Dom., et ex Alcuino, lib. de Divinis officiis, cap. de Coena Dom. Fuit autem haec consuetudo convenienter introducta, primo, propter mærem, quem Ecclesia, illo præsertim die, representare incipit. Secundo, ut officium illius diei sit solemnis et celebris. Tertio et maxime, propter representationem Christi Domini, qui eo die primam Missam celebravit, et Apostolos communicavit; in hujus enim facti memoriam solus primarius sacerdos celebrat, et reliqui

sacramenta distribuit. Hæc tamen fundamenta debita valde sunt ad affirmandum præceptum seu prohibitionem, sine expresso jure, et contra communem sententiam, quæ mihi quidem certa videtur, nimirum, per se loquendo (id est, secluso scandalo, si alicubi fortasse sit, vel propter pusillorum ignorantiam, vel propter aliquam consuetudinem) licitum esse cuivis sacerdoti, eo die sacrificare, quamvis prudens consilium sit secreto et absque concursu populi, propter alias ex congruentiis adductis, et alias, quas statim explicabo, id facere. Ita tenet Soto, dist. 13, quest. 2, art. 2; et Navar., in Sum., cap. 51, n. 88; Angles, in Floribus, quest. 8 de valore Missæ, art. ult.; alii vero antiquiores, hoc in dubium non revocarunt. Et probatur, quia circa hoc nulla est scripta lex expresse prohibens, ut constat; neque etiam est consuetudo, quæ vim legis habeat; quia, licet multi sacerdotes eo die non sacrificent, tamen alii plures docti, pii, ac timorati sacrificant, sine ullo scrupulo; ut autem consuetudo obliget, oportet ut sit omnium, et non tantum aliquorum. Rursus, qui omittunt, non id faciunt, quia existimant oppositum esse malum, sed vel ex devotione quadam, vel certe ob nimiam illius diei occupationem, et alia impedimenta. Existimo enim, hoc cœpisse introduci, quoniam illo die ministri Ecclesie et templa ipsa occupantur, vel propter monumenti fabricam, vel propter omnia præparanda, quæ ad illius temporis officium sunt necessaria; vel quia magna pars Christiani populi eo die communicat, et necessarium est, sacerdotes in audiendis confessionibus occupari; verisimile etiam est, hoc introductum esse propter solemnitatem, vel representationem, ut dicebamus; id tamen potius factum est consilio ac voluntate Prælatorum, quam rigorosa prohibitione; nulla est ergo consuetudo, quæ tamē prohibitionem suffcienter indicet. Tandem, nullum est peculiare mysterium, quod eo die ab Ecclesia celebretur, et repræsentetur per cessationem sacrificiorum singulorum sacerdotum, sicut fit in feria sexta; nam institutio ipsius mysterii, et Dominica cœna suffcienter repræsentatur in Missa, præsertim solemni, in qua sacramentum populo dispensatur, neque impeditur hæc repræsentatio, nec fere minuitur, propterea quod alii sacerdotes sacrificent, et non communicent in Missa solemni; præsertim, quia Apostoli, non ut sacerdotes, sed ut laici, communicarunt; nondum enim erant sacerdotes, quando com-

municarunt: prius enim Christus illis sacramentum dedit, et postea dixit: *Hoc facite;* nulla ergo est sufficiens ratio ad hanc prohibitionem faciendam, nedum ut credamus, consuetudine fuisse introductam.

7. *Sententia auctoris.* — *Satisfit objectioni.* — Secundus dies est Paracceves seu feria sexta majoris hebdomadæ. Quo die certum est, Ecclesiastico jure esse prohibitum sacerdotibus, offerre sacrificium, quod jus Innoc. I declaravit, epist. 4 ad Decentium, cap. 4, et habetur in c. Sabbatho, de Consecr., d. 3, ubi æqualiter sermo est de Sabbatho sancto et de feria sexta, cum tamen non sit de utraque die eadem certitudo, ut statim videbimus; nihilominus tamen de feria sexta auctores omnes sine controversia ita docent; et decretum illud vim suam retinet, et omnes, qui scribunt de divinis officiis, referunt hanc esse antiquissimam traditionem, qua non solum privata sacrificia, sed etiam solemne et publicum omitti consuevit; ut enim in superioribus diximus, officium illius diei non est sacrificium. Denique D. Thom. hic, ad 2, rationem afferit hujus prohibitionis, scilicet, quia illa die passio Domini ab Ecclesia recolitur, prout realiter gesta est, et ideo non repræsentatur mystice per consecrationem hujus sacramenti. Alias congruentias adducit Durand., in Rationali, lib. 6, cap. 77. Rogabis obiter, an eo die liceat communicare laicorum more. Marcellus supra dicit, esse prohibitum, nisi tantum ob necessitatem viatici. Fundatur in verbis Innoc., dict. cap. Sabbatho; ait enim eo die sacramenta penitus non celebrari, sicut in feria sexta. Propter quod Navar., cap. 25, n. 88, et Marcellus, supra, simpliciter docent, esse peccatum mortale, in illo Sabbatho aliam Missam dicere, præter unam publicam, et solemnem in singulis Ecclesiis, quia illud antiquum jus, nec contrario jure abrogatum est, neque etiam consuetudine, nisi solum quoad publicum officium; ergo quoad reliqua vim suam retinet; nam a jure antiquo non licet recedere, nisi quatenus, vel alio jure, vel consuetudine abrogatum est. Et confirmatur, nam in Missa illius diei nullus ponitur introitus pro Missis privatis; ergo signum est, supponi, non esse dicendas; neque enim sine introitu dicendæ sunt. Unde in vigilia Pentecostes, quæ solemne officium habet simile officio Sabbathi sancti, assignatur peculiaris introitus pro Missis privatis, quia eo die dicendæ sunt; ergo e contrario, quia in Sabbatho sancto non sunt dicendæ, ideo non assignatur. Nihilominus alii existimant, non esse peccatum mortale, eo die privatim celebrare, præsertim ab ea hora, in qua jam incipit, vel incipere potest solemne et paschale officium; censem enim, hoc ipso, quod antiqua prohibitio abrogata est quoad solemne officium, cessasse etiam pro eodem tempore quoad omnia sacrificia, et ideo per se licere, secluso scandalo. Ita opinatur Soto, dist. 13, quest. 2, art. 2,